

Други балкански рат

Цетиње, 12. јула

Равнотежа на Балкану стала је до сада преко 140.000 мртвих и рањених Срба, Грка и Бугара.

Историја ратова мало је забиљежила таквога међусобног клања, какво су у својем ужасу пружиле свијету позорнице бојева у Македонији. Убилачко модерно оружје, израђено рафинираношћу ума човјека XX. вијека, стављено у руке гњева и освете, учинило је пустош, покосило хиљаде младих драгоцених животиња, нож заболо у срце безбројних балканских матера, уназидило привредну моћ једне генерације и зубљу смрти и разорења са пламом гаришта разнијело од Дунава до Солуна.

И чему све то?

Да се успостави равнотежа! Тешко и најбољој породици кад се у њој нађе само један зао члан. Тешко и најсвјеснијем народу, кад га поведе неколицина на зло упућених. Тешко и најмирнијем сусједу поред сусједа свађалице и отмицара. Нема мира у међународној заједници док сви не буду мирољубиви!

Бугари су били тај зли члан балканске породице. Бугари су били грамзљиви и свађалачки сусјед Срба и Грка. Бугари су турили у шаке Срба и Грка нож да приме битку кад им није било до боја. Бугари разорише балканску заједницу. Хтјели су сами да владају, сами да буду господари, сами да имају све, па су изазвали своје мирне сусједице на отпор, који је посијао македонска бојна поља са 140.000 невиних жртава.

Скupo је плаћена равнотежа на Балкану. Окупала се у мору крви, али се зато оспособила за живот. Нема те силе која је сада може уздрмати и порушити.

Равнотежи међу великим европским државама накнада и потпора је балканска равнотежа. Поремећење ове било би судбоносно и за мир у Европи. Која би европска држава и сада још тежила да потпомогне стварање хегемоније ма које балканске државе, она би самим тијем чином довела у питање мир и равнотежу на Балкану и у читавој Европи. Балканска равнотежа услов је европскоме миру. То су Велике Силе добро схватиле, и зато су оставиле Србији, Грчкој и Црној Гори да саме сврше свој спор са Бугарском. Румунија је у овој прилици учинила велику услугу миру на Балкану и у Европи, ставивши се потпуно на гледиште Србије, Црне Горе и Грчке, да се на Балканском Полуострву ни једна држава не смије развити сувише на штету осталих.

Хегемонији појединих држава на Балкану је одзвонило. Лудило ве-

личине појединаца сахрањено је у великој македонској гробници, гдје су покопани љешеви хиљада балканских витезова. То опако оружје, које су туђински ласкавци и сплеткаши оштрили да њиме прекољу балканску самосталност, за навјек се отупило у крвавим бојевима на Брегалници и Струмици. Тек сад су постављени добри основи слози и заједници. Тек сад су Балканци једни на друге упућени, јер је сваки од њих за себе и сувише мали а да би могао туђину послужити као чврст ослонац противу осталих.

Жалосно је што су овај тако лак и једноставан наук морали платити потоцима проливане крви. Жалимо жртве, али их ипак благосиљамо, јер су излијечиле лудост и злоћу једног брата и показале му, да је с нама осталима све, без нас ништа, већ и ми и он с нама туђински љијен.

Потоњи метак

Испаљен је, без успјеха, потоњи метак противу Србије, Црне Горе и Грчке, у корист Бугарске. Пошљедњи пут је учињен из Беча притисак у Софији и Букурешту да се Румунија и Бугарска споразумију. Апеловало се на нову аустро-филску владу у Софији да допусти Румунији, како би у потоњем часу могла имати одржане руке противу Србије. Јављено је, како војничка партија у Софији жели по сваку цијену продужити рат, али и она је мишљења да ваља Румунији понустити. Краљ Фердинанд обратио се непосредно на Краља Карола и тражио је услове за мир. Бугарска се не сматра побјеђеном. Она је војску повукла из Македоније због политичких разлога! Чим задовољи Румунију, продужава рат са Србијом и Грчком, у првоме реду са Србијом.

Је ли се икад играла оваква паклена игра противу које мале државе као сада противу Србије? Не побједи ли, пропала је; побједи ли, не смије јој се допустити да се побједом користи! Али служи је срећа и међусобна суверенност великих. Ни један од овојех не може више сам на своју руку ништа предузимати у међународној политици.

Румунија је, бранећи своје интересе, отворено стала на страну Србије, Црне Горе и Грчке. Румунија је поручила Бугарској, да ова не може са њом самом закључивати мир, већ у исто вријеме са своја сва четири противника. Румунска влада одговорила је Бечу, да од Бугарске не тражи само накнаду у земљишту, него још и њен пристанак на балканску равнотежу, другим ријечима да Србија и Грчка добију земљиште, које су освојиле.

Према томе, није имала успјеха акција да се у потоњем тренутку Бугарска обезбједи са стране Румуније, како би појачаном снагом могла поново ударити на Србију. Сплетка се разбила о дух новог времена и о свијест балканских држава које све, осим Бугарске, желе равноправност, равнотежу.

Изјава Румуније

Румунија је изјавила: ми тражимо равнотежу на Балкану. Румунија тијем чини услугу општем миру, који жели сва Европа. Ми у овој прилици представљамо савјест и правичност Европе. Ми не желимо Бугарску да уништимо, али не можемо ни њој ни другој којој балканској држави допустити да се сувише осили. Наш марш на Софију има једину сврху да потребу равнотеже на Балкану Бугарима опишљиво докаже. У Бечу нијесу хтјели достојно да оцијене положај Румуније. У питању додир граница Србије и Грчке ми смо морали узети савијем друкчије становиште него аустриска

влада. Ми смо морали у интересу балканске равнотеже да се отворено заложимо да се Србија и Грчка своје својим грађанима. Ми смо то наше гледиште изложили грофу Берхтолду, а Краљ Карол изложио га је пред аустриским послаником у Букурешту. Аустрија је међутим држала да ће боље бити обезбјеђена ако се Србија и Грчка не саставе у својим границама. Ми и даље остајемо код тога захтјева. Од њега не одустајемо. Ми не можемо допустити да ма која балканска држава буде уништена.

Има ли што јасније?

Зар вам то није довољно јасно ви неки у југословенској штампи, који грцате у сузама због братоубилачког рата, осуђујући у својој доброћудности подједнако обадије братске стране, од којих је једна била ноторни туђински агент. Зар би ваша увријеђена осјећања била задовољнија, да је Србија попустила и допустила да без отпора буде уништена? Са словенског гледишта жалосно је проливање братске крви, али би куд и камо било жалосније уништење Србије.

Призрен и — Серез

У Призрену је био аустриски конзул Прохаска. Приликом уласка српске војске у Призрен, бечка штампа измислила је читаве страхоте, које је тобоже претрпио аустриски конзул. Тражена је због тога објава рата Србији. Слична је афера била намјештена противу нас и због Палића и пароброда „Шкодре“. Истрага је утврдила да је све било измишљено.

Друкчије се сада ради кад су Бугари, повлачећи се из Сереза, повриједили тамошњег аустриског консула и заставу. Истрага, коју су повели конзули Аустрије и Италије, утврдила је да су Бугари у Серезу починили страховита звјерства и да су напали и аустриски конзулат. Мјеродавни бечки листови саопштавају резултат истраге, али не траже објаву рата Бугарској као оно зимус због Прохаске Србији. Овдје је доказана истинитост ову изјаву, па ништа, ондје све утврђено као дажно, па опет Србија морала дати задовољење.

Општи утисак рата

У Биограду као и по целој Србији не зачују се весела вики ни ликоване ради великих и сјајних побједа над бугарском војском. Осим обичног интересовања за развијања рата не примјећује се ништа што би лично оном весељу и радости која је иначе природна код побједоносца. Већ сам овај факат, који ни за кога, а нарочито за странца, не може остати непажен, најбоље карактерише благородну српску душу. Спознаја, да је од Бога грехота што се лије излишна крв, што пливају у крви они који су до јучер готово у загрљају, раме уз раме, заједнички дили крв у борби против заједничког душмана, створила је у души Србиновој осјећај бола и жалења због пролијевања крви; осјећај који не може да даде изрза у бучним манифестацијама, вики и весељу. Радост, која се ипак осјећа на свачијем лицу, није израз весеља над побједом, већ је она израз самоспознаје Србинове јакости и величине, која се баш у овом рату показала, а чему нико прије, ни „пријатељи“ ни непријатељи, нијесу хтјели да одаду бар дио достојног признања и поштовања. Побједе над Бугарима показаше тој несретној „браћи“, да српски војник није оно како су га они цијенили: добар за параду, али да њед јуришем нагло бјежи, а „пријатељима“ у Европи доказаше да је у оној малој слободној српској држави толико снаге, пред којом се сада ти „пријатељи“, и ако не радо, помало клањају, подоста заведе а понајвише срде, да се на крају понижно прибије.

То је у кратко општи утисак данашњег рата између Срба и Бугара.

Турци по Биограду

Биоград пружа ових дана веома занимљиву слику шароликости. Док су у тврђави бугарски заробљеници, по улицама се шетају турски заробљеници свих крајева Оrientsа. Долазе тамо из нових крајева Арнаути а долазе и муслимани. Долазе стране санитарне мисије и страни дописници свих народности и тако има Биоград једну читаву Вавилонију.

Бугарски официри се у тврђави већином картају и држе по страни а војници се прилагодили и одијељени од Турака. Турски заробљеници, од којих је највећи

дио пуштен кућама још одавно, особито они који су из освојених крајева, деломице одлазе у Турску, ако им влада шаље или ако имају новаца за пут, а други продају разне слаткише и купе за пут. Међутим се деси, да сиромаси профукају у каквој малој забави сав новац скупљен и купе изнова продавајући ствари. Има их, који већ по пети пут купе. И свако им радо даје, јер су сви ти прави Турци а нарочито Анадолци и они из Сирије веома питоми, мирни, дјеломице симпатични. Арнаути су сви пуштени кућама или се уписали у жандарме и војску, јер се страховито хвале са платама, коју добијају за те службе. Из нових крајева долазе све нови „тестесаши“ Арнаути и продавци „бозе“. Маса Турака и дио Арнаута остаје стално у Биограду, јер добија као радник по фабрикама или на Сави наднице, какве их није никад код куће добијао. Турских официра има такођер још доста много. Они су доста апатични и редовно шетају заједно или иду у дамију. Читају марљиво новине и шуте. Има их, који су нашли и пријатеља и одлазе у отменије куће па их видите по улицама и каванама. Неколико их се уписало у српску војску и борили су се веома добро. Један је именован и за пуковника.

Улога Србије у рату

Говорећи о резултатима рата „Riječki Novi List“ овако излаже:

„Побједе у балканском рату, велика историјска ревиндикација Косова, испуњење је народних идеала и круна оне политике, коју је нова Србија провађала с толико устрјаности и самозатаје. Имала је проћи велики царински рат са сусједном монархијом, претурити анексиону кризу, а у овом балканском рату није само једанпут над њом сијевнуо мач политике, која у еманципацији Срба гледа свој пораз. Питање Арбаније, Скадра на Македоније, три су опасне тачке, три кризе, које су имале преврнути ново стање на Балкану, којеу је Србија најенергичнијим и најустрјанијим провађачем. Задње питање, питање Македоније, крило је у себе највеће погипли. Требало је ући у непопуларан међу Словенством рат, требало је већ и онако окрвављену војску повући у нове борбе, али погипли, које су се криле за Србију и за читаво јужно Словенство у плановима, којима се бавила Бугарска, погипли, да буде српски народ лишен гаранција независне политичке и економске егзистенције, а оправдавају и посвећују жртве које су допринесене. Планови, који су преко Бугарске имали постићи на истоку исто, чему има служити Арбанија на западу, данас су прекривени. У том свом раду поводила се српска политика за двијем начелима: за начелом што веће своје независности и слободног кретања направ велевластима и онда начелом самосталности и самоодлуке свих балканских народа. Га начела истиче и сада „Самоуправа“ и њиховој се побједи морамо једино веселити. Та побједа била би успостава онога стања, које је моментано порушено у оном часу, кад су бугарски војсковође натјерали своје војнике, да из бусије нападну на коначишта српске војске и тако отпочну са уништавањем оног духа у савезничком уговору, који је толико забринивао становите вањске аспирације.

Наравно, да погипли још нијесу минуле. На реду је нова једна аутономија, која имаде учинити оно, што није учинио бугарски народ. Лансира се идеја о аутономији Македоније, под контролом велевласти и марљиво се испишава, како би се та идеја дојмила. Та је аутономија један апсурдум, она би била вјечним камењем смутње између Србије и Грчке и Бугарске, па дакле најзгоднији елемент, за парализовање онога развоја на Балкану, каковом се балканске државе надају. Југословенску политику чекају још тешке кризе и задаће, а не овиси само о њој, него и о здраву схваћеном интересу неславенских балканских држава, хоће ли коначна побједа бити на страни Балканаца. Овиси о томе, хоће ли Бугарска, па Грчка и Румуњска хтјети да избјегну вањска доштаптавања. Криза, која настаје у средиштима њемачке политике, свједоком је, да су ове погипли парализоване барем за сада. те да ново стање на Балкану, стање сурадње у чувању независности државне и народне, неће

бити угрожено. Србији припада у прова-ђању тог стања лавски дио и то је што мора забиљежити данашње југословенство и што ће морати признати генерације будућности, које ће моћи да уживају плодове ове велике борбе.“

„Знају, мајко, да ми нијесмо криви“

Саопштавамо ово интересантно писмо, што га је послао из Биоградске резервне болнице 16 бугарски рањеник Димитар Славков својој кући и које најбоље доказује како се поступа са ратним непријатељем и како схваћа бугарски сељак овај рат. Писмо гласи:

„Поздрав! Драга моја искрена мајко, оче, строго, Цвеко, и ви мила дјечо Георги, Тинко, Круме и ти Русе, данас узех да вас у овом кратком писму запитам за здравље, како сте ви на дому и како свршавате своје послове. А ви ако питате за мене, ја сам добро. Рањен сам у lijeву ногу и бутину и српски сам заробљеник, и сви смо доведени у Биоград. Налазим се у једној гимназији у чистом кревету и чистом рубљу. Добро нас лијече и хране и скоро ћемо оздравити. Ако вјерујете у Бога, добар оvdје народ и госпође и господа доктори, сви нас лијече као своје војнике. Често нас посјећују господа и госпође и доносе ду-хана, слаткиша и пријатно с нама разговарају. Знају мајко, да ми нијесмо криви. За нас би добро било, да већ престане. Десет мјесеци се већ налазимо ван куће и то нам је тешко. Само нека будемо здрави и да мир што прије дође. Немојте се много бринуту за мене, ја сам жив и здрав. Ја сам рањен 18. јуна. Павел Марков је на мјесту погинуо. Реци тетки Мики, да му рекне: Бог да га прости вјечна памјат. А Лекоч и Коту су са мном. Они нијесу рањени, добро су у касарни. Мила мајко и ти Русе, кад одете у Софију и ви понудите српске војнике слаткишем и духаном, јер ни они нијесу криви. А и једна смо крв и ми смо као браћа. Сви нас разумију и ми све њихово разумијемо. Говоре као у нас, само мало измијењено. Ми смо добро а ви будите добро и гледајте да нам пошљете мало пара, јер треба. Остали смо без пара. Сада остајте здраво сви ви тамо и ти мамо и ти тата и Цветко, Гашо, Тинко и ти жено Русе, па и сви блиски и рођаци и Лекини и Младенкини и кад добијете писмо одмах ми дајте одговор“.

Шта ће Србија добити

Послије овога рата свакако је сигурно да ће Србија добити цијелу вардарску долину до Беџелије, и на исток до планине Малеша, дакле и до долине Струмице. Добиће дакле и Штип и Кочане гдје у близини има велики сребрени рудник. У околини Скопља нашло се много угљена и жељеза и осталих руда. Све ће то узети вјероватно држава у властиту режију. Србија ће добити даље цијело Охридско Језеро, које обилује најбољом рибом и носи годишње милионе. Ово језеро као и већи дио Преспанскога, којег ће добити Србија, одлична су мјеста и за купалишта и љетовишта. Богати крајеви Косова, Метохије и Пелагоније око Битоља роде и оризом и памуком и воћем а сам Битољ има веома богато становништво са педесетак само познатих милионара. Србија ће добити неколико великих градова бар десет изнад двадесет хиљада, а три преко педесет. Добиће жељезницу преко Арбаније, која ће бити међународна, саградиће жељезницу преко Црне Горе на Бар, а осигураће најважнију пругу на Солуну, у којему ће имати према утаничењу са Грчком своје царинске и лучке области и све погодности за своју трговину. Увећаће се територијално више него за половину, а становништва ће имати умјесто непуна три милиона нешто испод пет. Грађанскога становништва добиће око триста хиљада. Имаће нешто Арнаута, Грка на југу и нешто Куцовлаха и знатан број Турака, али далеко претежнији је број новог словенскога становништва нових крајева, које се већ сада признаје Србија или ће се признати чим се прилике среде. Овим ратом и ријешење питање Македоније повећава се дефинитивно српска национална раса за један милион душа, које би, да није било турског и овог рата, биле изгубљене за нас.

Рат и велике силе

Говорећи о држању већих сила према рату на Балкану, „Темпр“ истиче како побједници имају права да употребе своје побједбе, али да не треба да их злоупотребе и онда вели овако:

„Турторству европском прошло је вријеме. Силе могу преговарати са својим ослобођеним нулилама: оне више не могу управљати њиховом будућношћу. Француска има очигледни интерес да то призна и прокламује: она ће због тога бити само боље слушана, боље схваћена и више ваљана. У томе је више смисла, смислао будућности принципа немијешања који је одредио г. Пишон“.

Српске цензуре и српске побјед

Како је сасвијем природно, заведена је и у Србији на телеграфу, пошти и спрам новина цензура за вријеме рата. Занимљиво је како се она врши. Забрањено је ширити сваке врсте узбуђујућих гласова, али најзанимљивије је то, да је забрањено ширити и гласове о српским побједима ако нијесу званично јављене. Док је разумљиво да су у Софији скоро све новине забрањене и да се не пуштају неповољни гласови, овдје је обратно: не пуштају се повољни гласови прије него су службено јављени. Било је ових дана више случајева, да су новине заплијењене, јер су донијеле вјести о каквој српској побједи или о заузимању којег мјеста и позиције; било је због тога много кажњених новинара а било је осуђених лица на глобе и затвор, јер су по каванам ширили гласове прије времена о каквим српских успјесима.

На тај начин се ето дисциплинира оvdје-шња доста сангвинична публика и даје вјестима из ратишта озбиљан карактер. Цензура не допушта ширење таквих вјести ни телеграмима ни писмима и у томе је строга.

Свакако је то занимљиво као што је занимљиво да се није до сада из врховне команде јавило послје вјести из првих дана ништа о даљем ратном плујену отетом Бугарима код Кочана и Штипа и у гоњењу. Врховна команда каже да се врши почас и да то није главно него је главно свршити борбу са успјехом. На тај начин се кроти радозналост публике. Међу тим је плујен велики, како причају ратници.

Злочини противу међународног права

Мрдварења мирнога становништва, пљачкање његове имовине, скрнављење светиња побеђеног непријатеља, то су злочини који страховито убијају углед војсци, који се одаје таквим ексцесима. Они срамоте име народа, коме та војска припада, и одузимају му повјерење и поштовање образованог свијета. Они су непобитна свједоштва о ниском ступњу културе тога народа и о свршеној моралној деправацији његова карактера. Када са таквим ексцесима одаје војска која поскобећује, она тиме каља своје побједне и умањује користи од њих; када им се одаје војска која трпи поразе на бојном пољу, она тиме одаје немоћну срибу, и ниски морал војске, која није ни достојна побједне и славе. То су злочини, дакле, не израза снаге и јунаштва, него на против израз кукавичке осветољубивости и моралне подивљалости, која искаљује свој јед и над незаштићеним и слабоим, а невиним становништвом.

Таквим дивљачким цртама својим обилежила се бугарска војска у тојој мјери, не само у овом садашњем рату, него и у ранијем рату противу Турске, да оштре осуде јавнога мешљења свега образованог свијета већ почињу одасуду да тешко погађају Бугарску. Под ударцима тих осуда, бугарски народ имаће кад да осјети сву величину погрешке наставника бугарске војске, који су пропустили необавијестити војнике о моралним дужностима војска образованих народа.

Бугарска војска, у наступу очајања и срибе због претрпљених поразе, извршила је и тешке злочине противу међународнога права нападом на аустријски и талијански консулат у Серезу. Према извјештајима које ми имамо, бугарски војници напали су на консулате, опљачкали их, а италијански вице-консул морао се спасавати откупом. Таквим злочинима није се одавала ни турска војска.

Изгледа да се, ни у нашој ни у страниој штампи, није указала довољна пажња тим жалосним појавама. Ми их сада само билежимо, задржахајући себи право да се на њих исцрпније вратимо другом приликом.

Тако „Самоуправа“ о бугарским злочинима и зверствима, а биоградски листови већ су о томе почели у велико да пишу. И страни листови с гнушањем рекају све bestiјалности бугарске војске.

Српска лука на Егејском Мору

Према информацијама „Daily Telegrapha“ предвиђа српско-грчки уговор, који је у мају склопљен, и поједу бившег турског подручја међу балканске савезнике. Грчка би се граница на обали раширила до ројеке Места-Карасу са залеђем уздуж планинских висова, који овај дио бивше европске Турске сијеку у два дијела.

Српска граница креће се сјеверно од ових висова и силази онда у једном, 10 километара широком коридору, до Егејског Мора, гдје Србија у залеђу Лагос добива луку. Коридор од 10 километара ширине биће неугралан, али ће Србија вршити управу на њему, док ће Грчка осигурати себи на њему слободан промет.

Цензура у Софији

„Пестер Лојд“ пише: „Оно што се догађа у Софији долази најбоље до изражаја у необично строгој

цензури, којој су подвргнути телеграми и писма која долазе и одлазе. Наш дописник у Софији већ је саопштио нашим читаоцима, да је већ четрнаест дана изостала пошта из иностранства, што без улепшавања не значи ништа друго него да се пошта једноставно не предаје адресантима. Пандан томе је опремање телеграма, који одлазе из Софије. Данас до подне доноси нам жица из Софије вјести, које су 9. 10. и 11. ов. мјесеца хитно предане на телеграф, које су дакле требале три до пет дана док до нас стигну. Те вјести с тога, разумије се, немају никакве актуелности. Интересантна је чињеница, која обилежава стање, да се у овим задоцњелим депешама још увијек поричу грчки и српски успјеси, а с великим се одушевљењем црта побједоносно неоодољиво напредовање бугарских трупа тако, да то дјелује гротескно и уједно трагично. Какво бескорисно настојање! Депеше могу цензурирати; али свјетска историја не да се зауставити на свом путу“.

Нови српски грађани

Пописом послје рата с Турском утврђено је да у Новој Србији има 1 милион 666 хиљада и 178 становника у 10 окружја, и то: битолски 345.479, приштински 239.386, призренски 207.592, кумановски 166.939, тетовски 157.248, скопљански 153.293, новопазарски 133.401, кавадарски 97.763, дебарски 82.476 и пљевљански 62.601. Према томе би цијела Србија имала 4 милиона и 500 хиљада становника. Са новим крајевима, које ће добити послје рата са Бугарском, имаће 5 милиона становника. Осим тога имаће Црна Гора 500 до 600 хиљада становника.

Онај дио српскога народа у Старој Србији и Македонији, који је припадао бугарској егзархији, био је дошао до увјерења још раније, прије мучког напада бугарског на српску војску, да неће потпасти под Бугарску и тако неће морати да остане под бугарском егзархијом. Зато су многи напустили бугарску цркву и прешли у српску, а поводом мучкога напада бугарске војске на Србе који су ослободили Македонију од турског јарма, повријеђени у својим хришћанским и словенским осјећајима, листом су напустили егзархију и њене митрополите.

Због тога су ти егзархиски митрополити Старе Србије (скопљански и дебарски, као и епископ кичевски) и Македоније (велешки, битолски и охридски), чије је понашање према српским властима и без тога било дволично, отпутовали из ослобођене земље напуштајући за свагда своја владичанска мјеста и положаје. Краљевске српске власти су им обезбједиле миран одлазак, а они су изјавили, да добровољно напуштају своје положаје. Сад у Старој Србији и Македонији постоји само једна православна црква: српска.

Заробљени и рањени Бугари

У биоградским болницама било је до сада 5245 рањених и обољелих официра, подофицира и војника. Обољелих има 485, а сви остали су рањени, међу њима 94 официра. До сад је стигло у Србију преко 120 страних љекара, а пријавило се још 60. Већина ових љекара има плату, која се креће између 300 до 600 динара, а један мањи дио су добровољци. Санитетске су мисије добровољне. У Биоград су стигли и чешки љекари да се стави на располагање српском црвеном крсту. Уз то је у Биоград стигао један воз са 520 рањеника, међу њима су и два бугарска официра са 60 војника.

Заробљеници и рањеници бугарски од првих дана, читали су и осуђивали рат, али им је тешко било вјеровати. Данас је друкчије. Данас осјећају, да су сломили очајни и огорчени, из њихових говора избија велики бол и њихове тужбе против оних, који су почели ово клање, силне су. Они вјерују, да је сад све пропало, и наравно траже кривце у својој господи. Ово расположење њихово природно је; излази из положаја. Сви они знају, да су на линији: Криволак-Штип Кочане требали да заузму Велес, Прилип Битољ, а да преко Овчег Поља узму Куманово и Скопље. Све су то мислили свршити за неколико дана. Комите њихове, најмање 10 до 12 хиљада, требале су да гоне српску војску и да дижу народ на устанак против Срба све до Битоља. Данас комите бугарске војске изгубише или се распрскаше.

Погибија бугарске војске страховита је. Они су гледали очајање бугарско послје поразе њихова, гледали како су данима покоравали мртве, носили рањенике.

Већ само по томе може се лако претпоставити, како је данас у души бугарског заробљеника и рањеника, који падоше у српске руке. Страховити гласови иду веома брзо и Бугари знају, да их и Грци туку. „Све су нас лагали и све је било друкчије“, говоре они данас.

Пилати перу руке...

Ма шта било, „браћа“ Бугари остају исти. С тим треба да смо на чисто и да се не заварavamo никаквом словенском сентименталношћу.

Погледајмо само: Кад је због поразе на бојном пољу Бугарска дошла у неизлазан положај, покушала је да свали кривицу на Србију као да је она тобож прва непријатељства отпочела и рат проузроковала. Пошто је Србија утјерала у лаж и цио свијет био на чисто, да је Бугарска изазивач и кад Бугарска није могла друго него је била принуђена да то призна, из Софије су скрушено изјављивали да је Савов кривац, те су га и свргнули да не буде на челу војске. Пошто су тужбе на владара и владу Бугарску учестале и цио свијет стао да их осуђује због злочинства учињеног противу рођене земље, они су сву кривицу свалили на д-р Данева и свечано су изјављивали како је он увукао земљу у рат без знања владара и владе. И то је била једна од многобројних лажи, који је Софији сад постало једино оружје. То свједочи факт што се на челу једне бугарске армије налази мини-стар војни. Па не само то. Чим се морао др. Данев жртвовати, на владу су дошли крајњи елементи, што такође показује да Бугари нијесу ни мало јагањци незлобиви као што би се хтели пред свијетом да представе. А да ни сам владар није далеко од ратоборне струје, и крај свега тога што се из Софије свечано увјерава како за рат није знао и да га не одобрава, најбоље показују његови поступци. Да наведемо само један примјер. Ту скоро владин лист у Стокхолму обратио се на бугарског краља молбом, да га извјести о ситуацији у Бугарској. Маршал Двора у име бугарског краља одговорио је овим телеграмом овоме листу: „Његово Величанство цар Бугарске радосно се одазива вашој молби да вам прикаже садашњу ситуацију у нашој земљи. Против удруженог непријатеља боримо се ми за Бугаре у Македонији, који се налазе у грчке и српске сфере. Боримо се за оне који су тако дуго тријели, непоколебиво увјерени о оправданости наше ствари и непоколебиво се поуздајући у снагу наше домовине, па градемо мирном хладнокрвношћу будућности у сусрет. У овим данима тешко искушења хоћемо да завршимо борбу па ћемо драговољно и пошљедњег нашег момка жртвовати, ако би то изискивало благостање нашег народа“.

Кад их доведу у шкрипац, Пилати перу руке и са себе бацају одговорност на друге, али ипак не престају да тјерају у крајност.

Бугарско блефирание већ је дозлогрдило цијелом свијету.

Велика одсудна битка

Велики ратоборни дух у Бугарској још није малаксао. И поред тога што је Бугарска доведена у безизлазан положај и што стоји пред неминуовном катастрофом, ипак у Бугарској нијесу све наде изгубљене. Не смета што су Бугари потучени и поражени, што су осрамоћени и понижени, што су наишли на општу осуду и презирање и што својим манитим поступцима изазивају дубоко сажаљење. Они би ипак у започетом правцу да продуже. Куда ће их то довести они много не разбирају. Као да им није стало што срљају у очигледну пропаст и што све више тону. Срби и Грци избацише их из Македоније, Румунска продире све више у унутрашњост Бугарске, Турци повратитише Једрене, опасност већ пријети и пријестоници Бугарске, али они никако не могу да се уразуме, него би да до краја окушају ратну срећу. У мјесто да се користе добром вољом савезника и заузимањем великих сила, па да спасу оно што се спасти може и да учине крај поразима својим, они се спремају да Србима дадну велику одсудну битку и да на коцку дадну све!..

Послије кратке паузе за које нијесу предузимане никакве веће операције, покушали су Бугари узалудно да зауставе систематско продирање српских чета. Српске су чете већ 10 клм. продрле преко Босиљева града и запосјеле су Извор. У исто доба су се српске чете обилазним маневром према десном бугарском крилу приближиле на 10 километара до жељезнице Ђустендил—Дубница—Радомир—Софија. Бугари концентрирају своје чете у троуглу Ђустендил—Дубница—Радомир и испред Софије у правцу према Пироту. Војска генерала Кутинчева привучена је за одбрану Софије, док су чете, које су стајале код Сливнице, постављене на линији Радомир—Ђустендил. На тај начин поређане су бугарске чете, у два фронта, јужни и западни.

Прошле недјеље покушали су Бугари прекинути српски фронт у правцу Егри-Паланка—Куманово, али са не много успјеха, јер су продирањем Срба према Босиљграду били угрожени у залеђу.

Бугари су ради тога код Егри-Паланке окупиле велике одјеле и вјероватно ће покушати нову провалу са јачим силама. Овај покушај могао би се по Бугаре зло свршити, јер ће напредовањем у том правцу бити угрожено десно крило, а могао би им бити прекинути и жељезнички спој са Радомиром.

Лијево крило код Тустендила добија међутим све нова појачања, која се у главне састоје од чета, што преко Цумаје и Дубнице узмику према Бугарској. Евентуални пораз и узмак овог крила могао би затворити линију узмака бугарског центрума и десног крила на Радомиру и довести војску у забуну. Тако би се могло догодити да буде војска од Тустендила одијељена према истоку од линије Тустендил—Софија, а тиме би бугарска војска код Сливнице остала изолирана. Положај бугарских чета у троуглу Радомир—Тустендил—Дубница није с тога никакo завадан, а уски простор могао би спречавати и кретање бугарске војске, која броји 200.000 људи.

На линији Радомир—Сливница стоји 100.000 Бугара. Ако се бугарска врховна војна команда одлучи на велику одлучну битку, то ће је сједињени Грци и Срби и прихватити. На тај би начин већ могао шљедећих дана доћи мјесто досадањих кратких бојева до велике одлучне битке код Тустендила, у којој ће са обје стране судјеловати око 400.000 људи. Зашто Бугари ризикују ово ново крвопролиће, кад не могу имати одагле никаквог фактичног успеха? Како је познато, постоји у овај час војничка конвенција између Србије и Румуњске, ушљед тога развијају се обостране ратне операције у неком сталном споразуму. Бугари ће бити стога присиљени да бране свој главни град. То ће им бити тим теже, што унутарњи политички положај земље није одвише ружичаст.

Као што из Букурешта јављају, једна румуњска коњичка дивизија код Фердинанда заробила је једну бугарску бригаду, заједно с командантом, генералом, и 12 топова. Та је бригада бранила одступницу армије генерала Кунтичева, која се од српске границе према Зајечару повлачи Софији. Пораз Бугара код Зајечара и овај код Фердинанда учинили су да бугарска војска није више способна за веће операције. Сав сјеверни фронт целокупне бугарске војске, концентрисане око Тустендила и Софије, угрожен је. Како се уз то румунска војска приближава Софији и њено десно крило није далеко од српске војске, помисао о одлучној великој битки глупост је, јер о даљем отпору Бугара не може да буде ни говора. Сваки покушај у томе правцу свршиће се коначним поразом Бугара и окупацијом Софије.

Рат из самоодбране

Кад год је ријеч о Балкану, страна штампа радо говори с висине. С огромног педестала она дијели придишке нама Балканцима десно и лијево као свештеник с амвона својој пастви.

За словенску штампу овај рат је братоубилачки, а за енглеску прљав.

А он није ни братоубилачки, нити још мање прљав. То је рат самоодбране. Ми нијесмо у њ ушља зато што смо хтјели, него што су нас небраћа и кукавци савезници у њ увукли. Напали су нас како се ни отворени непријатељ не напада, мучки, гадно бестијално, и ми се морамо да бранимо.

То многи као да неће да знају. За енглеску штампу овај је рат прљав, а забравља на ратове ружа међу самим Енглезима. Ако јој ни то није доста, нека узме историју и нека је прелиста. Нека не тражи догађаје који су се збивали на Балкану — од кад се за Бугаре зна, они су увијек са Србијом на ратној позби били — него у «проsvједу» Европи, међу «цивилизацијом» пародијама. Историја се понавља. Кад су Енглези, Французи и др. дозвољавали себи да дјешу оружане руке на најближу браћу своју зашто да се згражавају пред ратом два народа, која нијесу баш тако блиска и братска како се то ивиче. Примјери су многобројни: стогодишњи рат Француске и Енглеске, грађански ратови, па чак и савезнички! А шта тек да речемо за крсташке ратове. Крсташи су се тукли међу собом чак и на вратима Јерусалима, а историја опширно прича о обрачунавању жељусобног при повратку с војне. Историја уједињене Њемачке и Италије такође је многобројним примјерима пуна.

И кад се све то види, онда ће свако јасно постати, да садашњи рат није ништа друго него самоодбрана и да свако прије има право да нас због свега користи, али само не

штампа «проsvједне Европe», а позавито не енглеска.

Савезници су Бугарској као савезници дали све што јој се могло дати. Помагали су јој и војском и материјално и у сваком погледу. Она је била дужна, по уговору, њих да помаже, а они су помагали њу. Кад се рат свршио, Бугарска, и ако није ни један дво даја за општу савезничку ствар што је по уговору дужна да да, устала је да присвоји све ратне плодове. Као што је у рату прила главну снагу од својих савезника, тако је хтјела да ради и послије рата при подјели **ошште** добити. Савезници, који су према Бугарској били и сувише попустљиви за све вријеме рата, када су за њен рачун требали да се жртвују и физички и морално, одупрли су се себичним и по њих опасним намјерама Бугарске. А да су се савезници жртвовали и физички и морално за Бугарску за вријеме рата није потребно доказивати. То се зна. Узмимо за примјер само Србе, Србију и Црну Гору. По уговору, Бугарска је требала да помаже Србију противу Турака. Она ту помоћ није пружила, него је од Србије помоћ тражила. И она је обилно помогла. Дала јој војске, новаца, хране, муниције и све потребно. А кад је Бугарска требала да се заложити за излаз Србије на море и да Скадар припадне Црној Гори, она Србију не само што није дужну помоћ пружила, него је чак и покушавала па њих да утисне, да од тога одустану, а крадом је у Пешти чак и комплот саконила противу својих савезника, Србије и Црне Горе. **Што заузето** Јадранско Приморје и **заузети** Скадар нијесу остали српски, много је Бугарска крива. Да је она била исправан и добар савезник, те крваве тековине српског народа не би биле доведене у питање. Бугарској није било доста што је тако вјероломно поступио према својим предањим савезницима и што је приграбила већи дио опште добити, него је хтјела да приграби од њих чак и оно што су они сами заузели. Мало јој је било што је помоћу савезника узела највећи дио земљишта, него је хтјела да приграби од савезника чак и оно земљиште, на које њена војска није ниступила. **Најбештјалији** примјер снагу савезника изпуравајући њх за своје себичне циљеве, Бугарска је хтјела након свега тога да се угнијезди на стрпљива и уморна паства савезника, да постане сила и да њима господари. То се није могло да подноси. Савезници су ту стрпљење изгубили и ускратили да и даље буду према Бугарској предусретљиви и слијепо привржени. Кад није на то милом могла да их приволи, она је то покушала силом. Сила је та била и груба и подла и једне културне земље достојна. Тако је мучким препадом и бесомучном навалом нагнала савезнике да се бране. Она их је увукла у овај рат, она је до рата довела. Савезници се налазе у самоодбрани. Бране своје животне интересе, своја освјештана права, своје биће. Бугарска се бори за превласт, а они се бране и боре за свој живот. Попустити нити су могли нити су смјели. Попустњање за њих би значило исто што и самоубиство. За савезника, коме су у рату жртвовани, нијесу могли поднијети ту пошљедњу жртву.

Ствар је чиста и јасна. Кривица до савезника пије, него једино и искључиво до лезајажљиве Бугарске. Према томе рат овај нити је, нити се може позвати прљавим.

Ако га ипак и крај свега тога један дио енглеске штампе тако зове, на част јој. И ако пије, ми ипак можемо дозволити да је оп и «братоубилачки» и «прљав», па чак и да се много горе назове, него да се с лица земље салисте двије српске државе.

Ту им жртву не можемо никад дозволити, па чак ни по цијену да и анатеху на нас баце.

Правда побјеђује. А правда и победа су на пашој страни.

Крвави дани на Брегалници

(Значај битке. — Подмукла препад. — Српска дефанзива. — Српска офанзива. — Слом бугарске армије македонске. — Борба на Криволаку. — Ресиме деветодневне борбе. — Обруч око бугарске македонске војске).

Скопље, 26. јуна
Свршила се једна битка, која ће заузети видно мјесто у историји модерних ратова. Бориле су се двије храбре војске лавовском снагом, упорношћу која запањује, отимљући једни другима стопу по стопу земље — на бојенет. Пролило се море крви и напала се поља, потоци и ријеке. Бојно попрште покрило је 40.000 мртвих и рањених с обадвије стране, и

ова битка има без сумње значај најкрвавије битке на Балкану. Девет дана крвавих и толико страшних ноћи ломила се међусобно снага двају народа, који су сломили турску царевину и европски свијет задивили својом храброшћу. Побједио је онај народ, на чијој је страни правда била.

Бугари су на грозно перфидан начин крвавим ноћним препадом наумили створити Србима баш на Видов-дан — једну ноћ вартоломејског покоља и уништења. Војнике су алкохолном опијали, да се претворе људска бића у животиње и да бесомучно јурну на крвави пир. То су њихови рањеници у болници признали Срби, ма да су се, рачунајући на подлост бугарску, надали мучким нападицима мањих размјера, нијесу могли очекивати чак и прије прекида дипломатских односа напад на цијелом фронту. Тачно означено напад се развио преко Брегалнице и Злетовске Ријеке, према линији Тестемелци—Трогерце—Кота 650—Тохало—Неокази—Дрвено—Лесново—Ријетка Букова—Цар. Врх—Китка и преко Криве Лавковице, против линије Драгово—Гарван.

Бугари су се већ на 16-ог у вече довлачили по помрчини српским странама и на разне начине варали и убијали, а на 17-ог у 2:30 ујутро навалише одмах огромном снагом од 120.000 бораца са преко 200 топова. Срби се изненадише, али борбу прихватише и са малом снагом задавају тешке ране нападачу.

Може се рећи да су се Срби с почетка борили са 30—40 батаљона и 80 топова. Под силним даждом шрапнела, митраљеских и пушчаних зрна, под пакленом ватром, какву српски борци за цијелог балканског рата не запамтише, бивали су предњи дјелови српски приморани, да се, очекујући развијање јачих снага из позадине повуку пред претежно многобројном силом непријатељском, те (нарочито пред Штипом) оставише теже рањенике под шаторима. Но Бугари побише све рањенике бајонетима. Већ код првог судара нијесу могли Бугари никако пореметити српске бојне редове. Развијањем јачих српских јединица за борбу, разбјесни се бој још већма. Бугари су наваливали бесомучно и преко љешина својих другова, али српска војска не узмаче као крвава стијена, о коју се ломе наклени вихори. Српска, лавором овјенчана артиљерија, просто речено — косила је редове нападача. Пјешалија српска предвођена храбрим официрима, стајала је као титан на бранику и непријатељ је био код сваког налета одбијен прекривши поља мртвим и рањеним.

На 17-ог борило се цијели дан и цијелу ноћ огорчено и са гушањем. На 17-ог исто тако и у вече на гај дан непријатељ је био свуда одбијен. Нападач је храбро наваливао, у дивљим настојањима јуришао, газари преко мртвих телеса. Падали су борци као снојеве с једне и друге стране. Али Срби коначно одбише напад и пребацише на 19-ог непријатеља преко Брегалнице.

Сад се улоге промијенише. Бугари су превареним средствима настојали добити примирје, да се прибегну за нове нападе, али се Срби не дадоше збунити, него на цијелом фронту пријеђоше у напад. Прије мучки нападачи постадоше сада очајни бјегунци. Да се одупру силом надирању српске војске, заузимаху Бугари своје раније утврђене положаје. Срби како год показаше отпорну снагу у одбрани, тако развише снагу енергију у освајању, те отимаху позицију за позицијом, јуришући тако, да је долазило до гушања. Тако Срби заузеше важну позицију Ријетке Букове, где су Срби и у средњем вијеку потукли Бугаре и онда се као олујина оборисше на главни ослонац бугарске одбране — на Рајчански Хрид. Ту су се Бугари храбро одупрли бранећа тај вис са 60 батаљона и 120 топова. У кратко: ломило се и крвило и под пљуском жељезне ватре заузеше Срби ту важну позицију и с тим сломише десно бугарско крило, ове, да речемо: македонске армије. Ту се упропастила бугарска главна рилска дивизија, а и преславска.

Сад Срби неуморно продужише напад на добровољачки кор генерала Генева на линији Китка—Стришка, заузеше Китку на јуриш, а добровољачки кор у највећем нeredу би одбачен ка старој бугарској граници. Даље заузимаше Срби позиције око Кочана, а на 23-ег и само мјесто Кочана, где су још били остаци десног бугарског крила, који су на врло добро утврђеним положајима испред саме вароши штитили одступање разбијене седме рилске и четврте преславске дивизије. И ту је била огорчена и крвава борба, али Срби такoм жестином нападоше да је непријатељ бјежећи бацао пушке и муницију, те се повлачио према Цареву Селу.

Док је српска војска гонила десно бугарско крило, бугарски центар одржавао је своје позиције код Штина. Ту је истинска српска артиљерија првих дана борбе посула удолине испред Штина непри-

јатељским тјелесима, али се чини, да је водство српске војске највише полагаало на то, да бугарско десно крило разбије и одијели са сјевера цијелу јужну армију бугарску. И то је заиста било одлично изведено.

Могли сте читати у неким листовима о великим успјесима Бугара код Криволака на лиjevом крилу на Вардару, јужно од утока Брегалнице. Ово је сушта истина: Ту је српска војска задржавала и одбијала 5 дана и ноћи пет пута јачега непријатеља. Како висови над Криволаком доминирају самом станицом, то су Бугари заузели станицу, али ништа даље. И сами су увидјели, да ту неће моћи даље продирати. Ту на станици за чудо не дирнуше ни један вагон муниције и друге важне ствари, али им је прва и најпреча брига била, да устаничком натпису „Криволак“ додаду дебело јер (џ). Кад Криволака су изнаказили наше рањенике. Али на 23. добише Срби појачање и навалише такoм жестином, да су Бугари послије силно огорчене борбе од 5 сати узмакли према Пенелишту оставивши три пољске болнице и 50 рањеника. Остаде официрски пртљак, два брдска топа и велики број пушка. Ту су се многи Бугари подавали у Вардару, а бојно поље још је и сад покривено љешинама. Коњица од оних српских чета, која је Бугаре побједила код Криволака, већ је у — Радовишту.

Најпослије 25-ог прије подне пао је и Штип и сва централна бугарска војска узмакла према Пехчеву и Плачкавици планини. Сами Бугараши у Штипу приповиједаху, да је у војсци настао неред. Ту су Срби наилазили на судове, у којима је бугарским војницима донесена ракија, да се охрабре за напад.

То је борба од девет крвавих дана, која се у главном водила на Брегалници. По многим детаљима, који ће се у маси тачно моћи тек доцније прикупити, може се сада утврдити, да је то била борба, где су јунаци, што се каже, огрезали у крв до кољена. Борба на смрт и живот. Да јој равне на Балкану нема. — Срби су ту заробили грдне масе војника, топова, митраљеза, пушака и муниције. Један је српски пук у један дан правило девет пута јуриш на бајонет. — На једном је мјесту тридесет Срба одбило цијени батаљон бугарски. На једном се мјесту борила бугарска артиљерија са српским митраљезима на двије стотине корака размака и једни друге обасипали гробном пакленом ватром. Тринаести бугарски пук на пола је сасвијем је уништен, а остало скупа с командантом заробљено.

Број губитака рачуна се на српској страни на 15.000, а на бугарској 25.000 и кад се још узме, да код Бугара силно хара колера, онда им је број губитака много већи.

Данас, 26. јуна, ово је тачна ситуација на бојном македонском земљишту: Бугарско десно крило у неред и расулу одбачено је на 40 километара далеко од линије, на којој су спремили подли ноћни препад. Централно и јужно крило исто је разбијено, повлачи се према Плачкавици и Радовишту и иде у сусрет тешкој неизвјесној судбини. Срби их потискују са сјевера и са запада, а на јужној линији спојили су се већ са Грцима; који су храбрим борбама дошли већ до Струмице, заузели је и наставили прогнање. Уз то су Грци код Дојрана заплајенили голема бугарска стоваришта људске и сточне хране. Бугарска војска бива сваком даном ужасно стезана гвозденим обручима српске и грчке војске и у великој је оскудици. Како ће изићи из те Сице и Харибрде, видеће се за који дан.

Телеграфски извјештаји

Грци гоне Бугаре

Атина 11. јула

Министарство војно саопштава: Наше трупе са десног крила непрекидно гоне противника и окупирале су Добриницу и Бањицу; непријатељ се повлачи иза Мехоније. Сва су села напуштена. Неколико села су Бугари при повлачењу попалили, како би отежали наступање наших трупа; двојица паликућа ухваћени су на самом дјелу и кажњени. У долини Струме наша је војска посјела цио кланац Кресне до његовог изласка на сјевер. Непријатељ је, изнурен, хтио спријечити продирање наших трупа поништавајући све техничке радове, али све су те тешкоће савладане и наше трупе иду напријед. На нашем лиjevом крилу противник се повлачи пут Трискова и Панцарева. (Атинска Агенција).

Грци о бугарским предлозима

Атина, 11. јула

Енглеска ескадра отпутовала је јутрос из Пиреја у непознатом правцу. — „Неа Имера“ вели, да се може сматрати као сигурно, да преговори у Нишу неће моћи трајати више од три-четири дана, пошто савезници и изасланик румунски нијесу вољни да дозволе одуговлачење. Бугарски предлог односно примирја биће одбијен. Оставиће се рок од два три-дана ради потписа прелиминарног мира. Бугарски делегати који су приспјели у Ниш поднијеће шљедеће предлоге: прво: уступање Солуна Грчкој с хинтерландом до Сереза укључно; друго: уступање Грчкој линије Струме до Сагези; треће: Кавала ће припасти Бугарској; четврто: Бугарска одбија ратну оштету; пето: Бугарска не пристаје на плаћање оштеће за материјалне губитке у варошима источне Македоније, јер се не сматра одговорна за извршене пљачке и паљевине. Пошто су такви бугарски предлози, то је немогуће да ће се доћи до споразума, те ће једино наступање савезничких војска принудити Бугаре да одступе од сличних предлога. — Ухваћени су 60 бугарских комита у селу Пател на сјеверу језера Острово, који су 16. јула покушали да баце у ваздух воз на коме је ишао Венецелос у Битољ. Војне власти нашле су у Соровићу бомбе и динамите. (А. А.)

Савезници и Бугарска

Атина, 11. јула

По извјесним обавјештајима, услови савезника саопштиће се само на конференцији у Букурешту, али се већ сада може тврдити, да ће се ти услови ослањати на равнотежу балканску, и да савезници неће тражити нешто, што није могуће, а главна им је жеља да успоставе трајни мир на Балкану. Са стране Румуније не постоји никака опасност у погледу компликација, јер је Румунија и без претходног споразума са савезницима ушла у борбу с намјером да успостави равнотежу на Балкану, пошто би велика Бугарска била постојана опасност за Румунију. У одбранбеном уговору грчко-српском не постоји никаква празнина, која би могла довести до каквог расправљања међу савезницима, јер је подјела утаначена већ за раније. Ушљед тога Грчка, Србија, Црна Гора и Румунија не пријете никаквим новим компликацијама, јер ће идеја о равнотежи вазда бити првјенствена до краја. Опасност од компликација постоји само у несрећном и неочекиваном мијешању Турске. Савезници желе да се Турска придржава међународног уговора у Лондону. И супрот продирања турске војске у Тракији, савезници нијесу нимало вољни, да признају у букурешкој конференцији Тракију као земљиште турско, јер Тракија припада савезницима заједнички, као што је то одлучио и лондонски конгрес. Судбина Тракије ријешитиће се заједнички. А Грчка с обзиром на нечовјечна и неописима поступања Бугара одлучила је, у чему ће је потпомоћи и савезници, да тражи најозбиљније гаранције за част, живот и имања грчког становништва, који ће остати под Бугарском. (А. А.)

Бугарска звјерства

Атина, 11. јула

Капетан Картал, из енглеске поморске мисије, врнувши се из Кавале, прича, да је он сам лично избројао у Доксато 1700 љешина старца, жене и дјеце, које су Бугари тамо истребили. Картал вели: мислио сам да ћу полудјети видјев-

ши у једној великој сали љешине невинне дјеце, избодених бајонетима и то на начин, који доказује да су их Бугари натицали на бајонете, бацали у ваздух и с тима невинчацима играли страховити фут-бал. (А. А.)

Савезници према Бугарској

Атина, 11. јула

Новим пријатељским кораком код атинског и биоградског кабинета, Русија настојава, да се закључи примирје с обзиром на ванредно критично стање Бугарске. Аустрија је јуче такође учинила сличан корак. „Естија“ вели, да су, како кабинет атински, тако и биоградски, одговорили, да им је с обзиром на подлост бугарског немогуће пристати на примирје, прије него што се потпише прелиминарни мир. Краљ је телеграфирао Краљу Румунском и изложио му, да се примирје може усвојити само ако Бугари усвоје услове мира. — Влада њемачка наредила је свом војном аташеу, капетану Кунце, да пође у Македонију ради увиђања о извршеним звјерствима и да поднесе извјештај. (А. А.)

Румунија и Турска

Букурешт, 11. јула

Званичне новине доносе, да с обзиром на симпатије које је Краљ Карол гајио наспрам турске царевине, као и на учињене услуге, које су се поновиле приликом потписа мира са Италијом, Краљ је упутио Султану депешу скрећући му пажњу на пошљедице, које би могле настати по Турску ушљед њене војне акције предузете у предјелима, чија је судбина категорички уређена од стране Европе. — Србија је одбила обуставу оружане акције, пошто су бугарске трупе поново ненадано нападале на српска мјеста. (Бечки Кур. Виро.)

Краљ Карол краљу Фердинанду

Софија, 11. јула

Краљ румунски упутио је краљу Бугарске врло пријатељску депешу којом му јавља да је Румунија већ предложила Србији и Грчкој неодољиво примирје, а да би се посјешило његово закључење, послан је војни румунски изасланик у врховну српску команду у Ниш. (Б. К. Б.)

Бугарска моли за посредовање

Софија, 12. јула

Краљ је позвао стране посланике и протествовао противу акције Турске и замоли велесиле за посредовање. (Б. К. Б.)

Дневник

Рањеници из Србије. Од рањеника из Србије, који се послје пада Скадра налазе на Цетињу ради лијечења има још само двојица: **Тодор Стојановић** и **Сретен Јевремовић**. Тодор је из другог позива петог пука треће чете четвртог батаљона дринске дивизије. Сретен је из првог позива једнаестог пука друге чете трећег батаљона шумадиске дивизије. Обојица су рањени у ногу 27. јануара на Брдици. Лијечили су се у турској болници у Скадру све до 23. априла, када су пренесени на Цетиње и лијече се у војној болници, смјештени у Војном Стану. Обојици иде на боље тако, да ће брзо бити излијечени. До 7. јуна с њима се у војној болници налазио **Миленко Тодоровић** из првог позива једнаестог пука друге чете трећег батаљона шумадиске дивизије, који је такође 27. јануара на Брдици био рањен у ногу, али је рани под-

легао и сахрањен на цетињском гробљу.

Обојици рањеника из Србије у војној болници указује се свака пажња и љекарска њега и чини се све, да се што прије и боље извјештају.

Нови општински одбор. Пишу нам с *Ријеке*: На дан 24. јуна о. г. на Ријеци је био избор нових општинских одборника и њихових замјеника а за трогодишњу периоду. Избору је присуствовао изасланик надзорне власти г. Филип Вукмировић, писар обласне управе с Цетиња. Гласање је отпочело у 9 сати прије подне а свршило се у 5 сати по подне, када је гласачки одбор приступио уређењу гласачких листа са бројем гласача и нашао, да су већином гласова изабрани за одборнике: г. г. Васо Ј. Јанковић, трговац; Саво Ускоковић, посједник; командир Никица Кусовац, племенски капетан у пензији; Божо Ј. Средановић, учитељ у пензији; Грујица М. Стугар и Гајо П. Лопчић, посједници. А за замјенике: г. г. Машан Д. Вујановић и Бујо Т. Радегић, посједници и Благо К. Чакић, трговац. По свршеном прегледу, гласачки одбор објавио је, да су већином гласова изабрани горепоменути за одборнике и замјенике, који су иза тога положили законом прописану заклетву. Ток избора текао је врло мирно и у највећем реду. Предсједник општине г. капетан Краљевић већ је почео са новоизабраним одборницима и замјеницима радити, јер је са истијема одржао до сад двајца сједнице, те се надамо, да ће гос. предсједник са новим одбором, као и дошље радити на корист и уређење вароши, које је у пошљедње вријеме, највише због тешког материјалног стања, знатно запостављено. То је за то што општинска каса није имала никаквих прихода, јер су сви контракти општинских такса пали објавом рата у 1912. год. А и да нијесу пали, општинска управа, која је заиста неумоно радила на добро и уређење вароши, није могла одољети, јер је била оптерећена другим државним пословима за вријеме рата. Нарочито се у томе раду одликовао, неуморношћу г. предсједник општински. У томе га је помогло обилно и грађанство, мушко и женско, које се својим непрекидним радом, нарочито у предустријетану рањеника, показало такође међу првим грађанством у држави, ради чега је г. предсједник Краљевић и грађанство ријечко добило захвалност не само један пут, него и више пута од узвишеног Владарућег Дома и свих власти и Црногораца, те се могло често чути, нарочито од војника и рањеника: „Боље дочекани и испраћени нигде тако нијесмо као на Ријеци.“ Државственост је овдје квал била и њеном величанству Краљици Миленки, нашој највећој добротворки, која о својем трошку доведе на Ријеку здраву воду, у најбољем стању, јер није дошље, и ако су наступиле љетње врућине, било ни једног случаја грознице или друге болести.

Зауостављен руски курир. Као што доноси талијански лист „Vose“, државна погранична полиција на Сењској Ријеци зауоставила је курира рускога посланства на Цетињу, који је дошао на Ријеку парабродом из Котора, да проследи пут у Беч, камо је за руско посланство носио списе повјерљиве природе. Полиција га је, као сумњивог индивидуума, сlijедила од пароброда до жељезничке станице, гдје га је прогласила да је ухапшен и повела у полицијну собу. Тамо га у полицији о свем могућем испитиваху и силом хтједоше да им покаже, што носи у торби. Развила се дуга препирка. Курир је оштро протествовао, на што га одведоше на заповједништво пограничне полиције у згради исељеничког хотела. Ондје га је један чиновник пограничне полиције, схвативши ситуацију, одмах пустио на слободу. Курир је изгубио воз, те је морао тек шљедећим возом продужити свој пут у Беч. Приповједа се, да је курир постао сумњив већ на пароброду, јер је, веле, говорио против Аустрије и да га је неко денунцирао, кад је пароброд пристао у Луци. Овај инцидент — као „Vose“ јавља — имаће за пошљедици протест руског посланства код аустроугарског министарства иностраних дјела.

Вријеме. Промјенљиво вријеме још је једнако траје. Огрије сунце, настане лијепо вријеме као што је обично у љету, али се намах наоблачи, загрими и сасијева и блуне киша, која је често пута врло бујна и плаха. Па и кад падне — а пада врло често, готово сваки други дан — не пада као што обично у љето, да се излије тренутно, на кратко вријеме, па да се одмах за тим изведри и настане лијепо вријеме, него траје по читаву ноћ, по цио дан и пада дуго и узастопце као у

позну јесен. Овако абнормално вријеме, када је у сред љета без љета, скоро ни не памти.

Најновији извјештаји

Састанак у Букурешту

Биоград, 11. јула

Вечерашња „Самоуправа“ саопштава да се још јуче у Биограду и Букурешту сматра да Бугарска хоће да преговара на посеб са савезницима и Румунијом, али пошто је Румунија изјавила да неће сепаратних преговора, а Бугарска је пристала и на то и, пошто су се савезници и Румунија споразумјели да се сва питања и војна и политичка ријешавају истодобно, увиђало се да није практично и да би се довело до задоцњења кад би се војничке ствари расправљале у Нишу што се раније канило, а политичке у Букурешту, те је зато ријешено да се сва ова питања расправе у Букурешту. Појавила се била мисао да се састану и да заступају државе министри предсједници, али то још није ријешено. Свакако ће вјероватно до сјутра бити одређени делегати и одмах отпутовати у Букурешт. Тако ће се у релативно кратком времену доћи до мира потребнога Балкану и Европи. Требаће да се праведним распоредом снага на Балкану учврсти принцип равнотеже који је на Балкану принцип првостепене важности и гаранције трајнога мира. У томе случају велесиле имаће довољно разлога одржати између себе и надаље принцип немијешања у балканске послове и тиме да допринесу природном здравом развијању односа на Балкану и одржавају европскога споразума. Само уговор о миру у том духу обезбједиће мир, културни развитак балканских држава и народа и довести их до благостања и слободе. (Б. П.)

Забрана „Новоје Времија“

Биоград, 11. јула

У пркос тврђењу једног тобожњег биоградског телеграма забрбачком листу „Обзору“ да је „Новое Времија“ забрањено ушљед критиковања поступка Србије и да ни Руси ни Чеси нијесу послали Србији сада ниједнога лекара, констатује се овдје да се „Новое Времија“ није замјерала критика него позивање монархије да упадне у Новопазарски Санџак и да су Чеси до сада послали четрнајест, а Руси деветнајест лекара са много прилога и авизирају даљу помоћ. (Б. П.)

(При закључку листа добили смо телеграм, у коме се износи да ће у Нишу бити закључено примирје и прелиминари, а мир у Букурешту. Србију ће у Букурешту замјенивати Н. Пашић, М. Спалајковић посланик у Букурешту Христић два виша официра и два секретара. Састанак у Букурешту био би послје закључења примирја на свима бојештими. Исто тако се јавља да је Црну Гору заступати бригадир Ј. Вукотић, који се сад налази у Биограду. Још се јавља, да борбе према старој граници трају. Бјелградчик је освојен. Сад се бој бије код Видина. Бугари су непрекидно тучени.)

ОГЛАСИ

СКЛАДИШТЕ ДРВА ЗА ГРАЂУ

на велико — на мало

НАРПСКО ДЕТОНИ, ЗЕЛЕНИКА (Бора Боторска)
ГЕНЕРАЛНО ЗАСТУПСТВО ЗА ЦРНУ ГОРУ НАЈБОЉЕГ И НАЈЕФТИНИЈЕГ МАТЕРИЈАЛА ЗА ПОКРИВАЊЕ КРОВОВА — „ZENITH“

Цијеник тачни, прорачун бадава.
п. п. бр. 16, 4, 25